

Allah, kuluna yükü taşıyacağı kadar yükler

İzmir'den okuyucumuz: “Mesnevî-i Nuriye’de geçen, ‘Melik’in atiyelerini ancak matiyyeleri taşıyabilir’ ifadesini, bu sözün geçtiği paragraf ve bölüm ile birlikte açıklar mısınız?”

Nefsin dehşetli noktalarından ve açılmaz ukdelerinden birisi, zıt şeyleri işine geldiği gibi birbirinden doğurması ve aleyhte olan her bir şeyi lehte zannetmesidir. İman ise insana eşyayı olduğu gibi gösterir ve kesin bilgi kazandırır. Nefis zan ile değil, kesin bilgi ile hareket etse ve eşyayı zıddını doğurarak değil, olduğu gibi görme çabasında olsa, Allah’a kul olduğunun şuuruna erecektir ve Allah’ın iman ve ibadet teklifine olumlu cevap verecektir. İman ve ibadet, nefsin çekemeyeceği ve kaldıramayacağı bir yükümlülük değildir. Eğer böyle olsaydı nefsin Hâlık’ı ona bu yükümlülüğü vermezdi. Çünkü Hâlık hiç kimseye gücünün yettiğinden fazlasını yüklememiştir. Fakat Allah’ın yük vurduğu her varlık, kendi yükünü taşımıştır.

Allah’ın nefse vurduğu iman ve ibadet yükü, Allah’ın atiyesidir, hediyesidir, lütfudur, takdiridir, emridir. Nefis ise bu yükün matiyyesidir, yani taşıyıcısıdır, yani kendisine yük vurulanıdır, yani kendisine emir verilenidir, yani kendisine teklif yapılanıdır. Nefis kendisine yapılan teklifi kaldırmak ve taşımakla yükümlüdür. Yani Allah’ın emirlerine muhatap olmak ve yerine getirmekle ve Allah’ın yasaklarından kaçmakla yükümlüdür. İşte bütün bu yükümlülükler nefsin sırtına vurulan yükler ve sorumluluklardır. Nefis bu sorumluluklarını taşımalıdır. Çünkü Allah’ın verdiği sorumlulukları taşıyabilecek güç ve kudret nefiste vardır. Aksi takdirde, Melik-i Zîşân bu yükü nefsin sırtına vurmazdı, nefse bunu yüklemezdi, nefse sorumluluk vermezdi.

Ve esasen, bu sorumlulukları ancak nefis taşıyabilmektedir. Başka varlıklar taşıma gücüne sahip değildirler. Kur’ân, “Biz emaneti göklere, dağlara ve yerlere teklif ettik. Hepsi de onu yüklenmekten çekindiler. Ondan korkup titrediler. Onu insan yüklendi. İnsan çok zalim ve çok cahildir”¹ âyetiyle nefsin ve ‘ene’nin bu yüklenme gücünü ve istiap kapasitesini ilân etmektedir.

Fakat nefis, zıtlıklar ve çelişkiler arasında yaşadığı bir karmaşa ile, kendisini küfre,

inkâra ve isyana atabilecek yollar da bulur ve girer. Öyle ki, batıl yollara girdiğinde â€“çünkü hak diye girer-, sanki hakkı görecektir ve kabul edecek güç ve kudret kendisinde kalmamış gibi olur. Oysa vardır. Üstad Bedîüzzaman Hazretleri bunu şöyle misallendirir: Meselâ, güneşin eli sana yetişir, ışığıyla başını okşar; fakat senin elin güneşe yetişemez. Ve güneş senin keyfin üzerine hareket etmez. O halde, güneşin sana karşı iki ciheti vardır:

1- Yakınlık ciheti. Güneş sana yakındır, güneşin eli senin başındadır, omuzundadır, vücudundadır. Güneş seni ısıtır, yakar, sana renk verir, eşyalarını şekillendirir, sana yön verir. Güneş Allah'ın emriyle hareket eder.

2- Uzaklık ciheti. Sen güneşe çok uzaksın. Elin güneşin sırtına ulaşamaz. Güneşin sırtını sıvazlayamazsın, başını okşayamazsın. Güneşe emir veremezsin, güneşi keyfince hareket ettiremezsin, güneşi yönlendiremezsin, güneşe şekil veremezsin, güneşe tesir edemezsin.

Eğer sen güneşten uzak olduğunu düşünüp, “Güneş bana tesir edemez” desen veya güneşin sana yakın olduğu cihetini düşünüp “Güneşe tesir edebilirim, onu yönlendirebilirim” desen, cahilliğini ilân etmiş olursun.

Keza, Hâlık ile nefis arasında da biri yakınlık, diğeri uzaklık olmak üzere iki cihet vardır. Yakınlık Hâlık Teâlâ'nındır. Cenâb-ı Allah bize bizden daha yakındır. Uzaklık ise nefisindir. Eğer nefis, uzaklığı cihetiyle, enâniyet ile Hâlık Teâlâ'ya bakıp, “Bana tesir edemez” diye bir ahmaklıkta bulunursa dalâlete düşer. Ve keza nefis, mükâfatı gördüğü zaman, “Keşke ben de öyle yapaydım, böyle olaydım!” der. Cezanın şiddetini de gördüğü zaman, bunu genelleştirir, başkalarının da aynı cezayı paylaştığını düşünür ve inkâr ile kendisini teselli eder.²

Göklerin, dağların ve yerlerin çekindiği halde insan nefsinin yüklendiği emanetin bir kısmının “Ene”den ibâret olduğunu kaydeden Üstad Bedîüzzaman Saîd Nursî Hazretleri, enenin, Hz. Âdem (as) zamanından beri insanlığın etrafına dal budak salmış nuranî bir Tuba ağacı ile, müthiş bir Zakkum ağacının çekirdeği hükmünde geliştiğini, Peygamberlerin ‘ene’ye “kulluk” ziyneti takarlarken, şirk dünyasının ona “ilah” mânâsı yüklediğini; yani Peygamberlerin elinde ‘ene’nin Allah'ın kulu, peygamberleri dinlemeyen kör felsefenin elinde ise â€“hâşâ- Allah'ın ortağı unvanı kazandığını kaydederek.³ Peygamberin gösterdiği yol dışına çıktığında şirke saplanıp kalan ene'nin, hem her defasında peygamberlerden uzak durması, hem de kendisini kâinat sahibinin ortağı zannetmesi cehaletinin ve kendine zulmedişinin resmi olsa gerektir ki, Kur'ân bu cephesiyle onu “çok zalim ve çok cahil” ilân etmiş; “ahsen-i takvim” suretinde yaratıldığını beyan ettiği insanın, imanı ve sâlih ameli olmadığı

takdirde, “esfel-i safilin” derekesine düşeceğini bildirmiştir.⁴ Yani yaratılış hikmetini unutup fitrî vazifesini terk ederek kendine mânâ-i ismiyle bakan ve kendini Malik itikat eden ene emanete hıyanet eder. “Nefsini hüsrana daldıran, hüsrana uğramıştır”⁵ âyeti ile işaret edildiği gibi hüsrana uğrar.⁶

Dipnotlar:

- 1 - Ahzâb Sûresi, 72.
- 2 - Mesnevî-i Nûriye, s. 67.
- 3 - Sözler, s. 494-498.
- 4 - Tîn Sûresi, 4-6.
- 5 - Şems Sûresi: 10.
- 6 - Sözler, s. 496.